

Милорад Радојчић

Ваљево

bobava@ptt.rs

**ВИТЕЗ КАРАЂОРЂЕВЕ ЗВЕЗДЕ
ДРАГУТИН МАРТИНОВИЋ
(1879-1933)**

Допуна књиге „*Бесмртни ратници ваљевског краја у ратовима 1912-1918: витезови Карађорђевог звезда*“

У намери да отргнемо од заборава најхрабрије међу храбрим учесницима ослободилачких ратова од 1912. до 1918. године у ваљевском крају, више од две деценије вршено је истраживање, прикупљање и обрађивање података о витезовима Ордена Карађорђевог звезда. На бази тих сазнања написана је књига *Бесмртни ратници ваљевског краја у ратовима 1912-1918: витезови Карађорђевог звезда*, коју је објавио Међуопштински историјски архив Ваљево, уз финансијску помоћ Министарства културе и информисања Србије, поводом обележавања Стогодишњице од почетка Првог светског рата и легендарне Колубарске битке. Њеном промоцијом, новембра 2014. године, започела је реализација градског програма обележавања тих значајних јубилеја. Потом су уследила њена представљања у општинама Лајковац, Љиг, Уб, Обреновац и Осечина.

Прикупљени су подаци за 339 носилаца тог нашег највећег ратног одликовања у наведеним ратовима са овог подручја.

Непун месец дана по објављивању књиге јавио се Драгутин Ј. Мартиновић, дипломирани правник и културни посленик из Краљева и скренуо пажњу да у њој нема података о његовом деди Драгутину К. Мартиновићу, пуковнику бивше југословенске војске и витезу Карађорђевог звезда, рођеног у Ваљеву.

Свестан чињенице да није могао доћи до свих података о носиоцима Карађорђевог звезда, аутор се на 428 страни књиге, оградио: *Мада је импозантан број носилаца овог високог одликовања, по коме се ваљевски крај, односно Колубарски округ, истиче и вероватно убраја у округе са највећим бројем добитника тог одличја, ако није и највећи, он вероватно није коначан и сасвим потпун.*

Имајући све то у виду, а захваљујући великој предусретљивости и свесрдној помоћи Драгутина Ј. Мартиновића, дошли смо до података да

је његов деда био витез Карађорђевог звезда са мачевима. Животни пут и професионалне обавезе рано су одвојиле Драгутина К. Мартиновића од родног краја те се зато за њега није ни знало.

Објављивањем биографије и фотографије Драгутина К. Мартиновића исправљамо учињени пропуст.

МАРТИНОВИЋ ДРАГУТИН,¹ пешадијски пуковник и ратни командант батаљона (Ваљево, 29. VI 1879 – Крушевац, 17. XII 1933). Рођен је као треће дете Љубице и Косте Мартиновића у овом граду на Колубари. После завршене основне школе и шест разреда гимназије уписао је и завршио Нижу школу Војне академије 1900. године.

Своју официрску каријеру започео је 20 августа 1900. године као водник у VIII пешадијском пуку у Београду и на тој дужности остао до 1. новембра 1907. године, када је постављен за командира III чете I батаљона истог пука. Првог маја 1908. године постављен је за командира III чете III батаљона XII пешадијског батаљона *Цара Лазара* у Крушевцу и на тој дужности остао 6. априла 1914. године.

У тој јединици затекли су га и балкански ратови у којима је показао велико пожртвовање и изузетну храброст. Током српско-турског рата 1912/13. године, у чину капетана I класе учествовао је у свим борбама од Преполца до Драча и Скадра. Посебно је био запажен у борби на Брдици испред Скадра 27. јануара 1913. године, када су изгинули многи наши војници. Већ у српско-бугарском рату 1913. године био је унапређен у чин пешадијског мајора и борио се од 1. маја 1913. до 30. јула 1913. године. Чета I батаљона I комбинованог пука, којом је Мартиновић командовао успела је ја да заузме коту 410 и тукла је град Мерђине. Био је нарочито запажен у борбама код Криве Паланке. Учествовао је и у угушењу обе арнаутске побуне. Најпре, оне од 8. септембра. до 25. новембра 1913. када се борио од Гостивара до Пишкопеје, а потом и оне од 1. марта до 24. априла 1914. године када је био командант Бањског одреда.

У Први светски рат ступио је као командант I батаљона I пешадијског пука *Књаз Милош* у Битољу и ту дужност је обављао од 6. априла 1914. до 25. новембра 1914. године. На почетку рата, са том јединицом,

¹ **ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА:** Драгољуб Динић: *Први пут кроз Албанију*, Призрен - Драч, 1912, 54; Архив Војноисторијског института Београд, *Фонд досијеа персоналних података*; Међуопштински историјски архив Ваљево: *Збирка матичних књига*, Матична књига рођених цркве у Ваљеву; Лична документација Драгутина Мартиновића и Казивање унука Драгутина Ј. Мартиновића, дипломираног правника из Краљева

углавном је био ангажован на албанској граници код Струге. Од тада до 11. новембра 1915, би је командант IV батаљона I прекобројног (Моравског) пука, а онда двадесетак дана на служби у његовом штабу, где је био ангажован на Крфу око прихвата и смештаја наше намучене и промрзле војске. Наредних 40-так дана био је командант превијант коморе Комбиноване дивизије у Каваји. У следећих пет месеци бивао је: командант III батаљона XX кадровског пука, па на служби у штабу XX пука I позива и на служби у штабу Шумадијске дивизијске области на Крфу.

Од 20. јуна 1916. до 20. септембра те исте године ангажован је на раду у штабу Добровољачког корпуса у Одеси и радио на формирању добровољачких јединица од Срба, Хрвата и Словенаца у Русији. Након тог успешно обављеног посла постао је командант I батаљона VI пука II добровољачке бригаде до 10. децембра 1917. године. Учествовао је у неколико борби а истакао се на Жербецу у Руској губернији. По доласку из Русије био је на расположењу Врховној команди у Микри код Солуна од 10. децембра 1917. до 1. фебруара 1918. године. Затим учествује у борбама на Солунском фронту, пре свега на положају Сокол – Добро поље. Као командант I батаљона XXII пешадијског пука дејствује на правцу Солун – Охрид – Куманово од 1 јуна 1918. до 1. јуна 1920. године. При пробоју Солунског фронта дејствовао је у правцу ка Царевом Селу, а потом је био поново упућен ка албанској граници код Струге.

После завршетка Првог светског рата обављао је више одговорних дужности. Од 1. јуна 1920. до 29. децембра те исте године био је командант II батаљона XLVII пешадијског пука на правцу Крушевац - Босилеград. Од тада до 1. октобра 1922. године био је помоћник команданта Крушевачког војног округа. И наредних десет месеци провео је на тој истој дужности али у Сремској Митровици. Потом је непуна два месеца био помоћник команданта, а затим 25. априла 1925. године постављен је за команданта XLVI пешадијског пука у Битољу. После тога до 7. августа 1926. године био је командант Војног округа у Битољу. Следећа три месеца био је на расположењу министру војске и морнарице и на служби у штабу Вардарске дивизијске области у Битољу. Од 27. новембра 1926. до 17. маја 1927. године био је на служби у штабу Дринске дивизијске војне области у родном Ваљеву. Потом је командант Војног округа у Травнику (25. маја 1927 – 25. маја 1928), командант војног округа у Тузли (27. мај 1928 – 25. децембар 1930) и командант војног округа у Ужицу од 1. јануара 1931. године до смрти. Трагично је страдао као пешадијски пуковник у Крушевцу, где се био стално настанио.

За заслуге у миру и рату добио је 12 домаћих и два страна одликовања. Од домаћих одликовања имао је: Медаљу за војничке врлине, Медаљу Краља Петра I, Орден *Освећено Косово*, Сребрну медаљу за храброст; Крст Краља Петра I, Албанску споменицу, два Ордена за верност отаџбини Александра I, Орден Карађорђево звезда са мачевима IV

степенa, Орден југословенске круне IV степенa, Орден Светог Саве V степенa и Сребрни орден Црвеног крста. Од страних одликовања имао је руски Орден Свете Ане III степенa са мачевима и лентом, и енглески Војнички крст за заслуге на бојном пољу.

Највеће ратно одликовање из ослободилачких ратова 1912-1918. године официрски Орден Карађорђевог звезда са мачевима IV степенa је добио за заслуге остварене током ратних година 1917, 1918. и 1919. године, што се може закључити и из указа бр. 1201/4 од 31. децембра 1926. године. Посебно се истакао када је његов пук 1918. године учествовао у пробоју Солунског фронта. Наредбом бр. 124 команданта II армије војводе Степе Степановића писмено је похваљен као командант I батаљона XXII пешадијског пука. У њој пред осталог пише: *Ценећи важност заузимања Кара-Хаџалског рида и греде планине Серте и пресецање комуникације Штип - Радовиште – Ја усвајам предлог и за изложене заслуге похваљујем команданта I батаљона XXII пешадијског пука, пешад. мајора Драгутина Мартиновића.*

Драгутин К. Мартиновић био је у браку са Рушком (рођеном Матић) из Крушевца. Имали су петоро деце: Радмилу, Хранислава, Љубицу, Александра и Јована. Обе кћерке су му умрле као бебе а Александар и Хранислав веома млади, док је Јован (1923-2013) био дипломирани ветеринар. Јованов син Драгутин Ј. Мартиновић, дипломирани правник, живи у Краљеву и чува породичну традицију.

Према расположивим подацима ова биографија могла је бити још већа и садржајнија али сам морао водити рачуна да буде у складу с концепцијом књиге чију допуну представља. Поред тога што смо исправили поменути пропуст на овај начин ћемо упознати и ширу јавност са још једним 340. бесмртним ратником ваљевског краја. Због пропуста који ми се догодио искрено се извињавам потомцима и читаоцима књиге, а најсрдачније захваљујем унуку и имењаку Драгутину Мартиновићу за упозорење на њега и несебичној помоћи и подршци да и његовог храброг деду отргнемо од заборава.